

فعالیت‌های هسته‌ای ایران در ۶۰ سال گذشته

۳ دی ۱۳۹۳ ساعت ۱۶:۳۲

پاییز ۱۳۵۳ اولین موافقتنامه و قرارداد همکاری‌های انرژی اتمی ایران با فرانسه امضا شد. به موجب این قرارداد ایران دو راکتور اتمی مولد برق از فرانسه خریداری می‌کرد.

استفاده از انرژی هسته‌ای در دوران سلطنت محمدرضا شاه پهلوی توسط آیزنهاور، رئیس‌جمهور وقت آمریکا به ایران پیشنهاد شد در واقع آمریکا نخستین کشوری بود که ایران را به دستیابی فناوری هسته‌ای ترغیب کرد. در پی حمایت آمریکا در سال ۱۹۵۷ در چارچوب برنامه اتمی برای صلح که آیزنهاور پیشنهاد کرده بود قرارداد همکاری در زمینه‌های غیرنظامی اتمی را امضا کردند، بر پایه این قرارداد ایران چند کیلوگرم اورانیوم غنی‌شده برای مصرف پژوهشی از آمریکا دریافت کرد، در پی قرارداد مذکور موسسه علوم هسته‌ای که زیر نظر سازمان پیمان مرکزی (سنتو) اداره می‌شد، از بغداد به تهران منتقل شد.

سال ۱۹۵۸، ایران به عضویت آژانس بین‌المللی انرژی اتمی (A.E.A.I) درآمد و از این زمان به بعد نمایندگان ایران در نشست‌های آژانس حضور داشتند.

سال ۱۹۵۹ به دستور محمدرضا شاه یک مرکز پژوهش هسته‌ای در دانشگاه تهران تأسیس شد و آمریکا یک راکتور پژوهشی پنج مگاواتی را به ایران فروخت و شرکت آمریکایی این راکتور پژوهشی را با ۵۵۴۵ کیلوگرم اورانیوم غنی‌شده ۱۱۲ گرم پلوتونیوم نیز به‌عنوان راه‌انداز راکتور به ایران تحویل داد.

سال ۱۹۶۵، پس از طرح الحاق ایران به کنوانسیون آژانس بین‌المللی، این مساله در اداره حقوقی وزارت امور خارجه وقت ایران از سوی هرمیداس باوند، پرویز مهدوی و عضالدین کاظمی که اولین تیم حقوقی هسته‌ای ایران را تشکیل می‌دادند، بررسی شد و ایران در همان سال، این قرارداد را با آژانس به امضا رساند.

سال ۱۹۶۷، آمریکا اولین راکتور تحقیقاتی ۵ مگاواتی آب سبک را به ایران فروخت و شرکت آمریکایی (AMF)، این راکتور را در دانشگاه تهران نصب و راه‌اندازی کرد. این راکتور از اورانیوم غنی شده با خلوص ۹۳ درصد استفاده می‌کرد و آمریکا پیش از وقوع انقلاب اسلامی، حدود پنج کیلوگرم سوخت اورانیوم غنی شده سطح بالا به ایران داد که با نظارت و تدابیر حفاظتی آژانس

بین‌المللی انرژی اتمی در انبار سوخت مصرف شده در محل رآکتور تهران نگهداری می‌شود و تا امروز مرتباً تحت بازرسی رسمی و غیررسمی کارشناسان و بازرسان آژانس بین‌المللی انرژی اتمی است.

سال ۱۹۶۸، ایران پیمان عدم تکثیر سلاح‌های هسته‌ای (T.P.N) را پذیرفت و در سال ۱۹۷۰، آن را در مجلس شورای ملی به تصویب رساند.

حمایت آمریکا از هسته‌ای شدن ایران دلایل متعددی داشت. در آن زمان ایالات متحده بیم این را داشت که شوروی به عنوان سردمدار کمونیسم با یک حمله ناگهانی و با ورود به مرزهای شمالی ایران بخش‌های زیادی از کشورمان را به تصرف خود درآورد و با این اقدام راه برای نفوذ کمونیسم در ایران تسهیل می‌شد. در آن زمان ایران یکی از پایگاه‌های مهم غرب بود و سدی مهم در برابر گسترش تفکرات چپ‌گرایانه به شمار می‌آمد. بنابراین برای آمریکا اتمی شدن ایران یکی از مهم‌ترین اقداماتی بود که می‌شد برای حفظ پایگاه غرب و ایجاد کمربند بازدارندگی کمونیسم در جنوب مرزهای شوروی انجام داد.

در حالی که وزارت خارجه آمریکا با طرح ستاد مشترک آمریکا برای استقرار سلاح اتمی در ایران مخالفت می‌کرد، ایران پیمان‌نامه منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای در سال ۱۹۶۸ میلادی که به صورت محدود بین چند کشور جهان بود امضا کرد و سال ۱۹۷۰ آن را در مجلس شورای ملی به تصویب رساند.

قرارداد منع سلاح‌های هسته‌ای که به تصویب رسید کشورهای جهان به دو گروه دارای سلاح هسته‌ای و کشورهای فاقد سلاح هسته‌ای تقسیم شدند. طبق این پیمان کشورهای برخوردار شامل شوریهایی بودند که تا پیش از اول ژانویه ۱۹۶۷ سلاح هسته‌ای یا دیگر وسایل منفجره هسته‌ای را تولید و منفجر کرده باشند و چین، فرانسه، روسیه، انگلیس و آمریکا به طور رسمی دارای سلاح هسته‌ای شدند. طبق این معاهده کشورهای دارای سلاح هسته‌ای نباید به طور مستقیم یا غیرمستقیم به کشورهای غیربرخوردار در راه تحصیل این سلاح کمک کنند و کشورهای غیربرخوردار متعهد می‌شوند تا در این راه تلاش نکنند، هرچند به موجب ماده ۴ برخوردارها متعهد نشده‌اند که فناوری هسته‌ای صلح‌آمیز را در اختیار غیربرخوردارها قرار دهند، همچنین آمریکا پس از گذشت ۱۰ سال قرارداد هسته‌ای با ایران را به مدت ۱۰ سال دیگر تمدید کرد.

سال ۱۹۷۴ سازمان انرژی اتمی ایران تاسیس و دکتر اکبر اعتماد دانش آموخته رشته فیزیک به ریاست این سازمان منصوب شد. سازمانی که زیر نظر شاه بود. در این سال ایران وامی به مبلغ یک میلیارد دلار به کمیساریای انرژی اتمی فرانسه داد و از این وام برای ساخت کارخانه غنی‌سازی اورانیوم (متعلق به کنسرسیوم اورودیف) در تریکاستن استفاده شد و در مقابل ایران صاحب ده درصد از سهام این کارخانه شد.

در ادامه شاه و اکبر اعتماد به پاریس رفتند و قراردادهایی برای ایجاد پنج نیروگاه ۱۰۰۰ مگاواتی، دریافت اورانیوم لازم و نیز تاسیس یک مرکز پژوهشی با فرانسه منعقد کردند. همچنین ایران قراردادی را با شرکت کرافت ورک یونیون آلمانی برای خرید دو

نیروگاه آب تحت فشار ۱۲۰۰ مگاواتی برای نصب در بوشهر امضا کرد. همین‌طور قراردادی با شرکت فراماتوم فرانسه برای خرید دو نیروگاه ۹۰۰ مگاواتی برای نصب در بندرعباس امضا شد، براساس این قراردادها شرکت آلمانی و شرکت فرانسوی اورانیوم غنی‌شده اولیه را نیز تحویل می‌دهند و نیاز ایران برای ۱۰ سال بعد را نیز تامین می‌کنند.

سال ۱۹۷۵ یک گروه آلمانی از شرکت کرافت ورک یونیون کار برای نیروگاه بوشهر را براساس تفاهم‌نامه امضا شده شروع کرد و قرارداد این کار به مبلغ ۷.۸ میلیارد دلار در سال ۱۹۷۶ به امضا رسید که شامل ساخت دو واحد آب سبک تحت فشار هر یک با بازده ۱۲۹۶ مگاوات است، همچنین قراردادهایی برای تحویل ۲۰۰ هزار مترمکعب آب خالص و سوخت مورد نیاز برای نیروگاه امضا شد. یک سال بعد فرانسه موافقت کرد که دو نیروگاه هسته‌ای ۹۰۰ مگاواتی به مبلغ دو میلیارد دلار برای ایران بسازد.

قرار بود این نیروگاه در دارخوین، بر کرانه کارون و نزدیک اهواز ساخته شود و سازمان انرژی اتمی ایران این مبلغ را به شرکت‌های فرانسوی فراماتوم، اسپیی باتینیول و آلستوم آتلانتیک برای ساخت نیروگاه دارخوین پرداخت کرد. (سیر تاریخی برنامه هسته‌ای ایران، سیما ابراهیمی، روزنامه اعتماد ملی)

با پیروزی انقلاب اسلامی و آغاز جنگ تحمیلی، فعالیت‌های هسته‌ای ایران با وجود دهه قبل از آن که سیری صعودی طی می‌کرد و توجه خاصی به آن مبذول می‌شد، در ابتدا دچار رکود شد و بسیاری از طرح‌های هسته‌ای متوقف شدند و به موازات عواملی چون حملات نظامی و تحریم‌های اقتصادی و صنعتی، تصمیمات غیرکارشناسی و عدم موقعیت سنجی صحیح، سیر نزولی فعالیت‌های هسته‌ای ایران را تشدید کرد.

در این راستا تا وقوع انقلاب اسلامی در فوریه ۱۹۷۹ (بهمن ۱۳۵۷)، راکتور شماره یک بوشهر به میزان ۸۵ درصد و احداث راکتور شماره دو نیز ۶۵ درصد پیشرفت فیزیکی داشتند، اما با پیروزی انقلاب، دولت موقت به ریاست مهدی بازرگان و انتصاب دکتر فریدون از فعالان نهضت آزادی، به ریاست سازمان انرژی اتمی ایران، عملیات ساخت نیروگاه بوشهر، به عنوان بزرگ‌ترین پروژه اجرایی هسته‌ای خاورمیانه در زمان خود را متوقف ساخت و بسیاری از برنامه‌های هسته‌ای دیگر نیز به تعطیلی کشانده شد. (انقلاب، جنگ و انرژی هسته‌ای، هدی علیخانی، سایت مرکز انقلاب اسلامی)

در بحبوحه جنگ ایران و عراق و کمبود شدید منابع نیرو در کشور، ایران با روی آوردن به اسپانیا و ژاپن به دنبال تکمیل نیروگاه اتمی بوشهر برآمد که این دو کشور نیز به علت فشارهای ایالات متحده آمریکا از ادامه همکاری با ایران خودداری کردند.

پس از پایان جنگ تحمیلی دولت ایران برنامه‌های مختلفی را برای دستیابی به تکنولوژی هسته‌ای و تولید سوخت و انرژی هسته‌ای در دستور کار خود قرار داد.

انعقاد قرارداد میان ایران و روسیه برای تکمیل و راه‌اندازی نیروگاه اتمی بوشهر، توسعه و تکمیل تاسیسات سوخت هسته‌ای اصفهان

و ایجاد تاسیسات غنی‌سازی اورانیوم در نطنز از جمله فعالیت‌های ایران در راستای دستیابی به انرژی هسته‌ای و چرخه سوخت هسته‌ای در طی این سال‌ها بود.

با روی کار آمدن دولت جورج دبلیو بوش در ایالات متحده آمریکا، این کشور تلاش‌های گسترده‌ای را برای به تعطیلی کشیدن فعالیت‌های هسته‌ای ایران آغاز کرد و فشارهای رژیم صهیونیستی و برخی دول اروپایی از طریق آژانس بین‌المللی انرژی اتمی و سازمان ملل باعث شد تا سپتامبر سال ۲۰۰۳ میلادی پرونده هسته‌ای ایران در آژانس بین‌المللی انرژی اتمی وضعیت ویژه‌ای به خود بگیرد. این مخالف‌خوانی‌ها با فعالیت‌های هسته‌ای ایران تاکنون ادامه دارد.

منبع: جام جم

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۲۹۰۶۷/های-فعالیت-هسته-ای-ایران-۶۰-سال-گذشته-سال-۶۰-ایران-ای-هسته-های-فعالیت/۲۹۰۶۷>